

RECENZJE

RASTITELNOST' I ZIVOTNOE NASELENIE MOSKVI I PODKOSKOVIJA (ROŚLINNOŚĆ I POPULACJE ZWIERZĘCE MOSKWI I PODMOSKOWIA), Moskwa: Izdatielstvo Moskovskogo Universiteta 1978, (136 s., 73 referaty)

Materiały konferencji, zorganizowanej w dniach od 21 do 22 września 1977 r. przez Moskiewskie Towarzystwo Badaczy Przyrody, Instytut Geografii Akademii Nauk ZSRR i Wydział Biologiczny Uniwersytetu Moskiewskiego — charakteryzują stan roślinności i świata zwierzęcego Moskwy, strefy leśnoparkowej, obwodu moskiewskiego i jego zbiorników wodnych. Głównym celem konferencji było zwrócenie uwagi przyrodników na przemiany jakie zachodzą w przyrodzie miasta, jego przedmieść i obwodu stołecznego, a także ustalenie możliwości i sposobów przewidywania tych przemian i kierowania nimi. Publikowane materiały zawierają omówienie przemian bioty w zależności od stopnia zagospodarowania i rekreacyjnego wykorzystania terytorium. Podano pewne zalecenia w zakresie ochrony, wzbogacania i dróg badania zespołów roślinnych i zwierzęcych.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat, które upłynęły od poprzedniej konferencji, modyfikacje przyrody nie tylko się nasiliły, ale i rozprzestrzeniły na większą odległość od miasta. Wokół niego ukształtowała się rozległa strefa rekreacyjna: pas lasoparkowy, a następnie ogrodowo-letniskowy. Wielka Moskwa zetknęła się z niewielkimi otaczającymi ją miastami, których część weszła w skład miasta, a część stanowi jego przedłużenia, tworząc kliny zurbanizowanych krajobrazów, wciskających się w naturalne kompleksy. Wielkie przemiany zaszły również

w przyrodniczych warunkach samego miasta.

Warunki bytowania zwierząt, zmiany w ich populacjach znajdują się w bezpośredniej zależności od stanu i modyfikacji roślinności. Organizatorzy konferencji rozważali na niej równocześnie zagadnienia związane z badaniem roślinności i świata zwierzęcego. Było to tym bardziej uzasadnione, że końcowym celem studiowania przyrody Moskwy i jej okolic jest jej zachowanie i opracowanie dróg rozumnego kierowania nieuniknionymi procesami jej transformacji, które przebiegają obecnie i będą przebiegać w przyszłości. Zadania te można wypełnić tylko rozpatrując biotę jako jedną całość, w której wszystkie komponenty znajdują się w ścisłej zależności jeden od drugiego.

Układ materiałów zamieszczonych w zbiorze odpowiada postawionym zadaniom. Szczególna uwaga została zwrócona na przyrodę samego miasta — Wielkiej Moskwy i jej oddzielnych, historycznie przybywających dzielnic. Mimo to należy stwierdzić, że materiały zawarte w tym rozdziale są fragmentaryczne i nie pozwalają zestawić dostatecznie jasnego obrazu zmian jakie dokonały się w przyrodzie Moskwy w ostatnich czasach.

Następny rozdział poświęcony jest przyrodzie pasa lasoparkowego Moskwy, otaczającego miasto i będącego podstawową strefą rekreacji wielomilionowej ludności stolicy. Tym naturalnym kompleksom poświęcono więcej uwagi, a materiały ich dotyczące są dużo pełniejsze.

Na specjalny rozdział złożyły się referaty dotyczące obwodu moskiewskiego jako całości lub poszczególnym obszarom leżącym poza granicami pasa lasoparkowego. W końcu oddzielnie

rozpatrywane są niektóre problemy badania populacji zwierzęcych podmoskiewskich zbiorników wodnych.

Analiza materiałów przedstawionych w niniejszym zbiorze wykazuje, że przyroda miasta, przedmieść i dalszych rejonów obwodu zbadana jest nierównomiernie i pod wielu względami niekompletnie. Wyraźnie widać, że zagadnienia botaniczne opracowane są pełniej niż zoologiczne. Wiele uwagi poświęcono lasom i możliwościom ich

zachowania w warunkach wysokiego obciążenia rekreacyjnego, zwłaszcza w pasie lasoparkowym. Mimo wymienionych niedociągnięć prace przedstawione w zbiorze mają dużą wartość poznawczą dla czytelnika polskiego. Mogą one również stanowić przykład doskonałej współpracy pomiędzy instytucjami naukowymi i organizacjami społecznymi zajmującymi się badaniem i ochroną przyrody.

Tadeusz Stanowski